

ИНСОН ва ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

№ 10 (317) 2003 йил 11 МАРТ сешанба

Bizning sharh

ЯНГИЧА ФАОЛИЯТ АСОСИ

Мамлакатимизда амалга оширилган ислохотлар жараёнида фермер хўжалиқлари фаолияти муҳим аҳамият касб этмоқда. Шу сабабли мамлакатимиз қонунчилигида фермер хўжалиқларининг ҳуқуқий асослари аниқ белгилаб қўйилган. Бу **"Фермер хўжалиги тўғрисида"**ги Қонунда ўз аксини топади. Унга мувофиқ фермер хўжалиги — узоқ муддатга ер участкаларини ижарага олган ҳолда қишлоқ хўжалиги товарлари ишлаб чиқариш билан шуғулланувчи, юридик шахс макосига эга бўлган мустақил хўжалик юритувчи субъект ҳисобланади.

Баҳорнинг илк кунлари

Фермер хўжалигига берилган ер участкаларидан қатъий белгиланган мақсадда фойдаланилади, улар хусусийлаштирилиши, олди-сотди, гаров, ҳадиа, айирбошлаш объекти бўлиши, шунингдек, иккитанча ижарага берилиши мумкин эмас. Фермер хўжалиги кредитлар олиш учун ўз мол-мулкани, шунингдек, ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқини гаровга қўйишга ҳақли. Бундан ташқари, фермер хўжалигига берилган ер участкасини бўлинишига йўл қўйилмайди.

Bugunning gari

ТАДБИРКОР МАБЛАҒИ — ДАҲЛСИЗ!

Бугунги кунда тadbirkorлик фаолиятини ҳар томонлама рағбатлантириш, корхоналарнинг иқтисодий эркинлигини кенгайтиришга қаратилган тўб ўзгаришлар амалга оширилаётган бўлиб, мамлакатимиз янги ички маҳсулотни 35 фоизга хусусий тармоқда тайёрланмоқда. Истикболда соҳани янада ривожлантириш, иқтисодиётимизнинг асосий бўғинига айланатириш давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан биридир. Бу эзу мақсадлар мамлакатимизда яшайотган ҳар бир фуқаро ҳаётига дахлдор. Зеро, кичик корхоналар сонининг кўпайиши ва ишлаб чиқариш салоҳиятининг орттиши иқтисодий таъминоти рағбатлантиришга қаратилган ҳаётимизнинг муҳим йўналишларидан биридир. Бунда уларга ҳам ҳуқуқий, ҳам амалий эркинлик лозим. Шу ўринда Президентимизнинг ақидаси бўлиб ўтган Вазирлар Маҳкамасининг йил якунларига бағишланган йилги иқтисодий вазирларнинг йилги маълумотида **"Бошқаруви соддалаштириши, юқоридан туриб ўринсиз кўрсатма ва буйруқлар беришга чек қўйиш, аксинча, фермер хўжалиқларини ривожлантириш масалаларини ҳал қилиш ва қишлоқдаги товар ишлаб чиқарувчиларни хўжалик юритувчи зонавий ушбуларига ўргатиш билан шуғулланиш керак"** деган фикрини таъкидлаб ўтиш жоиз. Бинобарин бугунги кунда мамлакатда ислохотлар изчил ва тўлиқ амалга оширилиши учун бу жараёнининг алоҳида иштирокчиларига айланган фермерларга ўз ҳақ-ҳуқуқларини тўғри тушунириши, уларга ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш дaвр талабидир.

Завқиддин АМОНОВ, ҳуқуқшунос

"ИНСОН ва ҚОНУН"га ЖАВОБ БERAДИЛАР

Газетада чоп этилган **"Нанайча кашфийёт"** сарлавҳали танқидий мақола Департаментнинг Наманган вилоят ҳудудий бўлими томонидан ўрганиб чиқилди. Аниқланишича, Наманган вилояти адлия бошқармасининг **"Нанай"** шаркат хўжалиги пудратчи А.Шоҳидов фойдасига режадан ортқича етиштирган бугдой ҳисобига 1218525 сўм ундириш ҳақидаги давроси фуқаролик ишлари бўйича Янгикўрғон туманлараро судининг 2002 йил 2 майдати ҳал қилув қарорига асосан рад қилиниб, **"Нанай"** шаркат хўжалиги бошқаруви раиси Н.Ақбаровдан А.Шоҳидов фойдасига 100000 сўм маънавий зарар ундириш ҳақидаги давроси қисман қаноатлантирилиб, Н.Ақбаровдан даввоғар А.Шоҳидов фойдасига 20000 сўм ундириш белгиланган.

Наманган шаҳар умумий овқатланиш жамоа корхонасини қосидаги **"Нарғиз"** қаҳвахонаси жамоаси 2000 йилнинг 24-июн кунини алоҳида тартибда фаолият юритиш учун ажралиб чиқиб истагида корхона маъмуриятига мурожаат этди. Бироқ ариза қаноатлантирилмади. Орадан уч ой ўтган, иккинчи маротаба ариза берилди ва у ҳам жавобсиз қолдирилди. Нихоят, 2002 йил 28-январ кунини учинчи бор ариза ёзилди.

Ҳар қалай, буниси аввалги икки аризадек изсиз кетмади. Яъни аризага Наманган шаҳар умумий овқатланиш жамоа корхонасини томонидан белгиланган муддатдан кечикиб бўлса-да, **"Нарғиз"** қаҳвахонасини хусусийлаштириш масаласи умумий овқатланиш жамоа корхонасининг фаолияти таҳлил этилганда сўнг кўриб чиқилди, деган мазмунда жавоб олинди.

ЎЗБЕКИСТОН ва дунё кеча, бугун, эртага

- Ўзбек Миллий академик драма театрида 8 март — Халқаро хотин-қизлар куни муносабати билан тантинали байрам тадбири бўлиб ўтди.**
- Республика "Маънавият ва маърифат" марказида мамлакатимизда "Обод маҳалла йили"да амалга оширилиши зарур бўлган маънавий-маърифий ишлар тарғиботи билан боғлиқ масалалар муҳокама этилди.**
- Вазирлар Маҳкамасининг "Тошқин ва сел оқимлари, кўчки ҳодисаларининг олдини олиш ва уларнинг оқибатларини тугатишга доир кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарори қабул қилинди.**
- Президентимиз Ислам Каримовнинг таклифига биноан Словакия Республикаси Президенти Рудольф Шустер 6-7 март кунлари расмий ташириф билан Ўзбекистонда бўлди.**
- Бельгиянинг Эно вилоятида мамлакатимиз ҳаётига бағишланган кўرғазма ўтказилди.**
- "Ўзстандарт" агентлигида Марказий Осқеда метрология, аккредитация, стандартлаштириш ва сифат борасида минтақавий ҳамкорликка бағишланган икки кунлик анжуман ўз ишига яқун ясади.**
- Тошкент шаҳар ҳокимлигида Олий Мажлис, адлия, молия, ички ишлар, солиқ идоралари вақаллари ва маҳалла оқсоқоллари иштирокида декларация тўғрисидаги Президент Фармони ва қонун лойиҳаси ҳамда жорий йил солиқ соҳасига оид янгиликларга бағишланган анжуман бўлиб ўтди.**

Diqqat, muammo!

Ҳақидаги қарор қабул қилинган эди. Бироқ қаҳвахона жамоасининг ҳақиқат таълими умумий овқатланиш жамоа корхонасининг собиқ раҳбари томонидан ҳал этилмади. Умумий овқатланиш жамоа корхонасининг 2002 йил 13-сентябр куниндаги умумий йилги маълумотида **"Нарғиз"** қаҳвахонаси жамоа корхонасини таркибидан чиқариш ва хусусийлаштириш ҳақида қарор қабул қилиниб, қаҳвахонага тегишли бўлган мулкларни баҳолаш ҳақида вилоят давлат мулкчи бошқаруви тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш бошқармаси вакили Илҳомжон Юсупов бу борада шундай мулоҳазани билдирди: **"Нарғиз"** қаҳвахонаси жамоаси ўзларига тегишли бўлган жиҳоз ва асосий воситаларнинг қийматини аниқлаб бериш ҳақида бошқарма мизга мурожаат этди. Лекин ҳужжатлар тўлиқ тақдим этилмагани сабабли баҳолаш ишлари амалга оширилмай келинаётган эди. Агар умумий овқатланиш жамоа корхонасида баҳолаш бўйича мурожаат қилинган бўлса, баҳолаш ишларини у орқали ҳам ҳал этиш мумкин. Суд мажлисида иштирок этган **"Нарғиз"** қаҳвахонаси жамоаси аъзолари Абдулла Халилов, Маъруфжон Отабоев, Воситжон Собиров, Маҳмуд Холмйрзаевлар қаҳвахонанинг алоҳида юридик шахс сифатида ажраб чиқилиши учун юқори ташкилотга мурожаат этганиликлари, лекин бу иш ҳозиргача пайсалга солинаётганилигини таъкидлади. Суд масаласига тааллуқли бўлган ҳужжатларни атрофилича муҳокама этиб, давво аризасини қаноатлантиришни лозим топди. Чунки даввоғар — **"Нарғиз"** қаҳвахонаси жамоаси 2000 йилнинг 24-июн кунини Наманган шаҳар умумий овқатланиш жамоа корхонасини таркибидан чиқариш ҳақида юз фозил сўз билан қарор қабул қилган. (Давоми иккинчи бетда)

шаркатлари таркибидан чиқариш тартибидан **"Нарғиз"** қавҳонаси жамоаси аъзоларининг манфаатини қўллаб-қувватлаш бўлиши Наманган туманлараро судига давво аризасини киритди. Суд мажлисида жавобгар томон — Наманган шаҳар умумий овқатланиш жамоа корхонасининг вакиллари Маҳмуджон Азимов ва Маъруфжон Мамадалиевлар даввога қисман иқдор бўлиши; **"Нарғиз"** қаҳвахонаси жамоасининг 2000 йил 24-июн кунини бўлиб ўтган умумий йилги маълумотида қаҳвахонанинг Наманган шаҳар умумий овқатланиш жамоа корхонасини таркибидан чиқариш ҳақида давво аризадек изсиз кетмади. Яъни аризага Наманган шаҳар умумий овқатланиш жамоа корхонасини томонидан белгиланган муддатдан кечикиб бўлса-да, **"Нарғиз"** қаҳвахонасини хусусийлаштириш масаласи умумий овқатланиш жамоа корхонасининг фаолияти таҳлил этилганда сўнг кўриб чиқилди, деган мазмунда жавоб олинди.

Б. ЯНГИБОВ, Суд қарорларини ижро этиш, судлар фаолиятини моддий-техника жиҳатидан ва молиявий таъминлаш департаменти директори ўринбосари

Жиноят ишларини юретишда гувоҳ ва жабрланувчиларнинг курсатмалари муҳим аҳамиятга эга. Шу боис Жиноят-процессуал кодексида ҳам гувоҳ ва жабрланувчиларнинг курсатмаларини олиш қоидалари ишлаб чиқилган.

Ташкил ҳужжатлари, шунингдек, мустақиллик ҳужжатлари, марказлари, жамғармалар, федерациялар, иттифоқлар, кўмаклашувчи ширкатлар ва бошқалар.

Talab, taklif, mulohaza

Баъзи қоидаларга ўзгартириш киритишни тақозо этади. Мисол учун айтсак, юзлаштириш, табиқ олиш учун курсатиш ва тергов эксперименти каби тергов ҳаракатлари бевосита айбланувчи, гувоҳ ва жабрланувчилар иштирокида амалга оширилади.

Huquqiy savodxonlik sari

ИШГА ҚАБУЛ ҚИЛИШ

Бундай қондан бузиш жавобгарликка сабаб бўлади

Мехнат қончилигида ишга қабул қилишни муайян қоидалар билан белгиланган бўлиб, унга риоя қилмаслик яхши оқибатларга олиб бормади. Ишга қабул қилишда белгиланган қоидалар бузилиши деганда куйидгилар тушунади:

ПРОЦЕССУАЛ ХАВФСИЗЛИК

ёхуд гувоҳ ва жабрланувчиларни химоя қилиш муаммоси

Шу жиҳатдан қараганда, ҳар бир суд тергов ишларини олиб бориш ҳамда жиноят ишлари юретишда уларнинг берган курсатмалари ишга алоқадорлиги, мақбуллиги ва ишончлиги нуқтани назардан баҳолаши лозим. Демак, курсатмаларнинг аниқ шартларга жавоб бериши учун муайян даражадаги хатти-ҳаракат тақозо этади.

Ана шу конституциявий қоидалар жиноят процессида шахсларнинг гувоҳ ва жабрланувчи сифатида иштирок этишининг ҳуқуқий асоси дейиш мумкин. Эеро, ҳар бир шахс содир этилаётган ва содир этилган жиноят юзасидан хабардор бўлса ёки жабр қурса, у ҳолда жиноят процессида иштирок этиб, тегишли курсатма бериши лозим.

Mitti maslahat

Рўқн учун масъул: ҳуқуқшунос Т. ҚОҲҲИДИБ

ДАВЛАТ МУКОФОТЛАРИ

Уларни сотиш қонун йўли билан таъкиқланади

Давлат мукофотларининг таъсис этилиши фуқароларда юксак ахлоқий хислатларни, Ватанга садоқат, фидокорона меҳнатга интилиш каби олжаноқ фазилатларни тарбиялайди ва юзага келтиради.

Кўёш нуринг сочайвер мўл-кўл...

Кучли жамият асоси

Бугунги кунда мамлакатимизда демократик ўзгаришларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамияти асосларини шакллантиришнинг асосий устувор йўналишларидан бири жамият ҳаётида нодавлат ва жамоат ташкилотларининг ўрни ҳамда аҳамиятини кескин кучайтириш кучли давлатдан кучли жамиятга ўтишнинг мурҳим омил сифатида қаралмоқда.

Faoliyat

Бораётган бирлашмалар ҳақида сўз бораётган бўлиб, уларнинг давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари ўртасида муносабати фаолият ривожидан муҳим ўрин тутганини таъкиқлаш лозим. Эеро, давлат жамоат бирлашмаларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари химоя қилинишини таъминлайди.

Жаҳон таъбири

Кин. Бундестаг кўпчилик аъзолари билан бошқара олмай қолган бўлиб, федерал канцлернинг сайловларида эса тарқатиб юбориш ҳуқуқи аҳамиятини йўқотди.

Германия

Федерация номидан халқроқ — ҳуқуқий муносабатларда иштирок этади, федерация номидан чет давлатлар билан шартномалар тузади. Шунингдек, федерал президент федерал судьяларни, федерал мансабдорларни, офицерлар ҳамда унтер-офицерларни ташинлайди ва вазифасидан озод қилади.

Ҳокимият тизими

Федерация номидан халқроқ — ҳуқуқий муносабатларда иштирок этади, федерация номидан чет давлатлар билан шартномалар тузади.

Jurnalists surishtiruv

ЧЕКИНИШ

ёхуд инсон меҳнати ва қадри топталмасин

Муқаддас китобларда айтилганидек, инсон ўз умрини эзгу сўз, эзгу фикр ва эзгу амаллар билан ўтказиши лозим. Ушбу муқаддас бурчни баҳо келтиришнинг сабабига не етсин? Бирок ҳаётда нелар бўлмайди, дейсиз. Ҳатто шундай ҳоллар ҳам юзага келдики, бунда қонун билан эзгулик ўртасида баъзан ихтилоф туғилади.

Гани узоқроқдан бошлайдиган бўлсак, Урганч шаҳри ҳудудидagi "Оқнобо" қабристонига олиб борадиган йўлни чап тарафи бундан 15-20 йиллар муқаддам хароб ахволда эди.

Ҳақиқат

Шижоат ҳақида баён этилган вақтларнинг қанчалик тўғрилигини билиш мақсадида дастлаб шаҳар ҳокимиятидаги мутаасдиларга мурожаат этдик.

Азиз ОДИЛОВ, ҳуқуқшунос

Ҳа, отақоннинг бу гапига қўшилмаслигининг илоҳи йўқ. Чунки шаҳар ва вилоятнинг ўша кезлардаги раҳбарлари отанинг меҳнатга ўлғини-ю чайирлигини инобатга олиб, унч қиндан ҳам савоб ишга ундашгани бор гап. Шундай экан, "ёшулли"лар масалани шу тарзда қўйиб, хайри қарорга келишган экан, нега ота ўзи очиб, ўзлаштирган ташландик майдонни қонуний тарзда тасарруф этиш зарурлигини ақали билан марта бўлса, эслатишмаган? Шунингдек, Х. Болтаевдан ер солиғи тўлаши нега шу пайтга ҳеч ким талаб этмаган? Бўшбоқ қолган бино ва майдонлар шахарда кўп бўлгани ҳолда тadbirkор Д. Саидмаматовга келиб-келиб айнан шу эрининг тортик этилишини қандай изоҳлаш мумкин? Қолаверса, қозғоларда эгасиз, ташландик жой, деҳ қайд этилган хароба майдонни ободонлаштириш ҳокимият зиммасидаги вазифа эмасмиди? Анкироғи, бундай саволларга ҳозирча жавоб йўқ. Бундай қайрилиш иш шахар "ёшулли"ларининг ҳаёлига келмаган. Улар ҳозир битта гапни тоғиб олишган: Х. Болтаев қонун нуқтани назардан ноҳақ, тамом-вақсолик! Шу ўрнида ана битта муаммаларга қарайлик: қанчалик қиритиш лозим. Гувоҳлар ва далиллар Х. Болтаевнинг низоли ерни шахарнинг сойиб раҳбарларни хайроқлиги билан фойдаланиб қолганини тасдиқлайди. Энди эса унга "ерни ўзбошимчилик билан эгаллаб олган" қабилда айб қўйилиб, иши судга оширилган. Шу ўрнида савол туғилади: отақоннинг ҳаракатларини ўзбошимчилик деб баҳолаш мантқан тўғрими?

Абдулла СОБИРОВ, "Инсон ва қонун" муҳбири

